

I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

OPINIE

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

535. SESJA PLENARNA EKES-U – 60 LAT EKES-U, 23.5.2018–24.5.2018

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej motorem integracji migrantów”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2018/C 283/01)

Sprawozdawca: **Giuseppe GUERINI**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	21.1.2016
Podstawa prawna	Art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	27.4.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	23.5.2018
Sesja plenarna nr	535
Wynik głosowania	186/1/2
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Zjawisko migracji wystawiło ostatnio na próbę system wjazdu do Unii Europejskiej i było prawdziwym testem wytrzymałościowym dla polityki migracyjnej i społecznej oraz polityki bezpieczeństwa publicznego UE i państw członkowskich.

1.2. EKES uważa, że kluczowe znaczenie ma to, by instytucje europejskie wraz z rządami państw członkowskich propagowały skoordynowaną politykę w celu zwiększenia czytelności, zrównowżenia i skuteczności zasad, zgodnie z którymi osoby pochodzące z państw trzecich mogą wjechać do Europy i w niej się osiedlić, pracować i uzyskać obywatelstwo czy też ochronę międzynarodową. Zachęca do zwrócenia szczególnej uwagi na migrantów, którym może zagrażać wykluczenie społeczne, jak na przykład osoby chore, cierpiące na zaburzenia psychiczne, niepełnosprawne czy też starsze.

1.3. EKES zwrócił uwagę, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej potrafiły opracować wspólne zasady działania⁽¹⁾ – oparte na włączeniu, pomocniczości i ochronie osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji – mierząc się z wyzwaniem pomocy dla migrantów poprzez aktywne szukanie rozwiązań oraz mobilizację społeczności przyjmujących i obywateli.

⁽¹⁾ W odniesieniu do roli przedsiębiorstw gospodarki społecznej zobacz również: Dz.U. C 117 z 26.4.2000, s. 52.

1.4. Ze względu na to, że przedsiębiorstwa gospodarki społecznej sprzyjają włączeniu społecznemu, konieczne jest ich większe uznanie. Dlatego też EKES wnosi, by Komisja Europejska nadała priorytet tym formom przedsiębiorczości na etapie opracowywania polityki UE oraz programowania funduszy europejskich ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia europejskiego filaru praw socjalnych, co unaocznily konferencja poświęcona gospodarce społecznej w dniu 16 listopada 2017 r. oraz szczyt europejski w dniu 17 listopada 2017 r. w Göteborgu.

1.5. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej tworzą wysokiej jakości miejsca pracy w pracochłonnych sektorach, zwłaszcza w sektorach o wysokim odsetku siły roboczej spoza Europy. W przedsiębiorstwach gospodarki społecznej uczestnictwo ma duże znaczenie dla bezpieczeństwa i ochrony na etapie zakładania działalności gospodarczej, gdyż pomaga wyjść z gospodarki nieformalnej i nielegalnego zatrudnienia.

1.6. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej odgrywają zatem zasadniczą rolę, podejmując działania w czterech kluczowych obszarach integracji migrantów: zdrowia i pomocy, mieszkalnictwa, szkolenia i kształcenia (zwłaszcza poprzez podnoszenie świadomości praw i obowiązków wynikających z osiedlenia się w Unii Europejskiej) oraz pracy i aktywizacji migrantów w społeczeństwie przyjmującym.

1.7. EKES uważa, że wzięwszy pod uwagę szczególną skłonność przedsiębiorstw gospodarki społecznej do działania w sektorze usług opiekuńczych, gospodarki dzielenia się i gospodarki o obiegu zamkniętym, przedsiębiorstwa te mogą wspierać nie tylko tworzenie nowych miejsc pracy, ale również przedsiębiorczość i dostęp do działalności gospodarczej migrantów i uchodźców. Unia Europejska powinna nadal wspierać przedsiębiorstwa gospodarki społecznej jako jeden z czynników stymulujących rozwój i integrację migrantów na rynku pracy i w społeczeństwie. Zwraca się zatem do instytucji europejskich, by potraktowały priorytetowo politykę nakierowaną na przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, o czym przypomina również w swym wkładzie w program prac Komisji Europejskiej na 2018 r. ⁽²⁾.

1.8. W świetle dowodów świadczących o wartości przedsiębiorstw gospodarki społecznej dla integracji w miejscu pracy i włączenia społecznego migrantów Komitet zachęca Unię Europejską, państwa członkowskie i wspólnotę międzynarodową do ustanowienia zachęt do zatrudnienia, z których mogłyby korzystać przedsiębiorstwa gospodarki społecznej zajmujące się integracją w miejscu pracy.

1.9. Wzięwszy pod uwagę sprawozdanie z postępów prac przedstawione w listopadzie 2017 r., Komitet potwierdza, że konieczne jest skoordynowane podejście UE i państw członkowskich ⁽³⁾. Szczególnie oczywiste jest, że jeżeli brakuje skutecznego systemu wjazdu dla migrantów, nadal wykorzystywane będą w niewłaściwy sposób wnioski o ochronę międzynarodową, co można było zaobserwować w ostatnich latach. Komitet stanowczo podkreśla, że przypadki niewłaściwego wykorzystania systemu ochrony międzynarodowej nie uzasadniają wprowadzenia przez niektóre państwa członkowskie ograniczeń możliwości składania przez obywateli państw trzecich wniosków azylowych na terytorium własnego kraju.

1.10. EKES zachęca Komisję i Radę do wprowadzenia ściślejszej koordynacji z państwami pochodzenia i tranzytu migrantów w celu stworzenia perspektywy lepszych warunków życia, zwłaszcza dla ludności przemieszczającej się ze względów ekonomicznych czy też z powodu głodu lub zmiany klimatu. Jednocześnie pożądana byłaby skuteczniejsza europejska polityka zagraniczna w stosunku do państw, w których wojna, dyktatura lub prześladowania powodują ucieczkę ludności.

1.11. Komitet wnosi szczególnie, by Unia Europejska zajęła się kwestią migracji, począwszy od przyczyn przemieszczania się osób: ubóstwa, konfliktów, dyskryminacji i zmiany klimatu. Wymaga to odnowionego zaangażowania ze strony Unii Europejskiej w dziedzinie dyplomacji i współpracy międzynarodowej na rzecz rozwoju, również na podstawie prawdziwego nadzwyczajnego planu inwestycji we współpracę na rzecz rozwoju.

2. Uwagi ogólne

2.1. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej są kluczowym podmiotem gospodarki i społeczeństwa europejskiego, stanowią o bogactwie wynikającym z różnorodności UE i przyczyniają się do realizacji celów strategii „Europa 2020”, tworząc bardziej inteligentną i zrównoważoną Europę sprzyjającą włączeniu społecznemu ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Wkład EKES-u w program prac Komisji na 2018 r., szczególnie punkt 2.4.6 i kolejne.

⁽³⁾ Sprawozdanie z postępów w realizacji Europejskiego programu w zakresie migracji.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 318 z 23.12.2009, s. 22.

2.2. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej przyczyniły się znacznie do sprostania zmianom zachodzącym w społeczeństwie. Są one obecne w wielu sektorach i opracowały innowacyjne inicjatywy w celu zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania na pomoc osobom niesamodzielnym, szczególnie osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, i na opiekę nad nimi. W wielu przypadkach zwiększyły równocześnie udział kobiet w świecie pracy, nie tylko dzięki ich bezpośredniemu zaangażowaniu w przedsiębiorstwa gospodarki społecznej, lecz również dzięki stworzeniu nowych usług dla dzieci i rodzin⁽⁵⁾. Jednocześnie wspierają tworzenie możliwości zatrudnienia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji, zwracając szczególną uwagę na osoby potencjalnie zagrożone poważnym wykluczeniem społecznym, takie jak osoby niepełnosprawne, cierpiące na zaburzenia psychiczne oraz uzależnione od alkoholu i narkotyków. Okazują się kluczowym podmiotem promowania europejskiego modelu społecznego⁽⁶⁾.

2.3. Do szczególnie istotnych wyzwań, którym UE musiała sprostać w ostatnich latach, należało zarządzanie rosnącymi przepływami migracyjnymi, w ramach których miliony osób przekroczyły granice Europy, by uciec od wojny, głodu, prześladowań i skrajnych warunków życia wynikających ze zmiany klimatu. Zjawisko to wystawiło na próbę system wjazdu państw członkowskich, politykę migracyjną i społeczną oraz politykę bezpieczeństwa publicznego. W pewnym sensie polityka migracyjna UE przechodzi test wytrzymałościowy. Istotne jest skorzystanie z okazji, by uważnie przeanalizować reakcje i sygnały wywołane przez system, móc promować ukierunkowane działania oraz zwiększyć skuteczność polityki UE.

2.4. Integracja osób nowo przybyłych jest dynamicznym procesem, który zmienia się wraz z upływem czasu, podobnie jak otoczenie gospodarcze, społeczne i kulturowe kraju, w którym osoby te się osiedlają. Proces ten skłania Unię, państwa członkowskie i społeczeństwo europejskie przede wszystkim do zastanowienia się, w jaki sposób obywatele nieeuropejscy mogą wjechać, osiedlić się, żyć, pracować oraz uzyskać ochronę międzynarodową w UE.

2.5. Choć przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mają różną formę w zależności od kontekstu krajowego, zdołały zastosować wspólne zasady działania – oparte na włączeniu, pomocniczości i ochronie osób znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji – mierząc się z wyzwaniem w zakresie pomocy dla migrantów poprzez aktywne szukanie rozwiązań.

2.6. Wśród głównych cech działania przedsiębiorstw gospodarki społecznej należy podkreślić zdolność do zmobilizowania i zaangażowania społeczności lokalnych poprzez uruchomienie sieci i partnerstw, które poprawiają kontakty z administracją centralną i lokalną w celu zorganizowania form pomocy i włączenia społecznego cieszących się większą akceptacją ze strony ludności lokalnej.

2.7. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej odgrywają zatem zasadniczą rolę, podejmując działania w czterech kluczowych obszarach integracji migrantów: zdrowia i pomocy, mieszkalnictwa, szkolenia i kształcenia (zwłaszcza poprzez podnoszenie świadomości praw i obowiązków wynikających z osiedlenia się w Unii Europejskiej) oraz pracy i aktywizacji migrantów w społeczeństwie przyjmującym. W ten sposób przedsiębiorstwa gospodarki społecznej i organizacje społeczeństwa obywatelskiego zapewniają miejsce spotkań dla obywateli europejskich i osób nowo przybyłych, wspierając dialog oraz przyczyniając się do zmniejszenia uprzedzeń i obaw.

3. Migracja w Europie: sytuacja w ostatnich latach

3.1. Umieszczenie zjawiska migracji w kontekście jest złożonym zadaniem, gdyż ulega ono ciągłej przemianie. Wojny, obecność dyktatorskich reżimów, zmiana klimatu, warunki skrajnego ubóstwa oraz niedoboru przyczyniły się do powstania sytuacji, z którą mamy obecnie do czynienia.

3.2. Według ONZ w 2015 r. ponad 244 mln osób, czyli 3,3 % światowej ludności, przekroczyły granice swojego kraju pochodzenia w poszukiwaniu schronienia politycznego, pracy czy też bardziej korzystnych warunków gospodarczych i klimatycznych⁽⁷⁾.

3.3. W ostatnich latach wzrosła liczba osób starających się dostać do Europy. W ujęciu bezwzględnym dane Eurostatu z 2015 r. pokazują, że liczba imigrantów w UE-28 pochodzących z krajów trzecich wynosi 2,7 mln, w tym 56 % mężczyzn i 44 % kobiet.

⁽⁵⁾ W wielu środowiskach obowiązki te były wykonywane w otoczeniu rodzinnym nieomal wyłącznie przez kobiety, co uniemożliwiało im udział w świecie pracy.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 1.

⁽⁷⁾ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/002/18/PDF/N1700218.pdf?OpenElement>.

3.4. Na nadzwyczajny napływ migrantów ma szczególnie wpływ niestabilność wywołana wojną zarówno w krajach zagrożonych w konflikcie takich jak Syria, jak i w krajach, w których proces stabilizacji powojennej napotyka wciąż poważne trudności, takich jak Irak i Afganistan. Są to de facto te kraje, z których w 2016 r. pochodziło ok. 54 % migrantów poszukujących schronienia w krajach UE ⁽⁸⁾.

3.5. Ponadto wciąż duża jest migracja osób, które w swym własnym kraju pochodzenia żyją w trudnych warunkach ekonomicznych lub środowiskowych. W wielu wypadkach chodzi o osoby pochodzące z kontynentu Afryki, na których napływ wpłynęła rosnąca niestabilność krajów południowego wybrzeża Morza Śródziemnego.

3.6. W tym kontekście system przepisów przewidziany przez Unię Europejską unaoczniał pewne luki i trudności, wykazując niewystarczające zarządzanie granicami zewnętrznymi UE i nieadekwatną regulację wjazdu, co z kolei dowodzi potrzeby dokonania przeglądu zasad i metod, za pomocą których należałoby ukierunkować działania państw członkowskich.

3.7. Przy wielu okazjach Komitet zajmował się kwestią polityki migracyjnej ⁽⁹⁾ i przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę Komisji, która przyjęła europejski program w zakresie migracji. Szczególnie w sprawozdaniu z listopada 2017 r. Komisja podjęła działania w celu zapewnienia ściślejszej koordynacji między krajami UE i ożywienia dialogu z państwami pochodzenia i tranzytu migracji ⁽¹⁰⁾. Komitet ma nadzieję, że w związku z trudnościami w zastosowaniu mechanizmu kwot przewidziany zostanie jego przegląd.

3.8. Istotne jest zatem dokonanie przeglądu systemu zasad umożliwiających migrantom skorzystanie z legalnych możliwości wjazdu do UE, przy jednoczesnym zadbaniu o ochronę osób ubiegających się o azyl, umożliwieniu osobom uchodzącym przed niekorzystnymi warunkami klimatycznymi i gospodarczymi znalezienia w Europie schronienia i przyczynienia się do wzrostu UE, a także zagwarantowaniu im praw. Takie działania stanowiłyby realizację zaleceń ONZ dotyczących migracji, „która w interesie wszystkich powinna się odbywać w bezpieczny i legalny sposób w formie uregulowanej, a nie nielegalnej” ⁽¹¹⁾.

3.9. Komitet z zadowoleniem przyjmuje wnioski z nieformalnego szczytu szefów państw i rządów w Göteborgu w dniu 17 listopada ub.r., na którym poruszono kwestię budowania przyszłości Europy w oparciu o sprawiedliwą pracę i wzrost. Podkreśla ponadto znaczenie wydarzenia towarzyszącego „Rola gospodarki społecznej w przyszłej pracy”, które zapoczątkowało obrady na posiedzeniu w Göteborgu, podkreślając wkład gospodarki społecznej we wspieranie polityki Unii Europejskiej.

3.10. Budujące jest porozumienie między Radą a Parlamentem Europejskim, w którym do priorytetów budżetu Unii na 2018 r. zalicza się „pobudzanie wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, zwiększanie bezpieczeństwa oraz reagowanie na wyzwania związane z migracją” ⁽¹²⁾.

3.11. Komitet zachęca instytucje europejskie do wyeliminowania niedociągnięć, które stwierdzono podczas wprowadzania w życie rozporządzenia dublińskiego. W dniu 16 listopada 2017 r. Parlament Europejski przyjął rezolucję, w której zaproponował ścieżki działania w celu dokonania przeglądu tego rozporządzenia, czyniąc ważne odniesienie do udziału wszystkich państw członkowskich w automatycznym i stałym mechanizmie relokacji.

4. Przekształcenie trudności w szansę: przedsiębiorstwa gospodarki społecznej jako siła napędowa pomocy i włączenia społecznego

4.1. Jednym z elementów, który uniemożliwia nowo przybyłym wkroczenie na drogę włączenia społecznego i tym samym udział w życiu gospodarczym i społecznym społeczności, w których się osiedlają, jest niepewność co do swego statusu i przedłużanie się czasu rozpatrywania wniosków azylowych.

⁽⁸⁾ Dane Eurostatu – sprawozdanie na temat ochrony międzynarodowej sporządzone przez ANCI, włoski Caritas, Cittalia, fundację Migrantes, centralne biuro SPRAR, we współpracy z UNHCR. Zob. również <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/main-tables>.

⁽⁹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/policies/policy-areas/migration-and-asylum/opinions>.

⁽¹⁰⁾ Zob. przypis 2.

⁽¹¹⁾ Sprawozdanie specjalnego przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ do spraw migracji, 3 lutego 2017 r.

⁽¹²⁾ <http://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2017/11/18/2018-eu-budget-agreement-reached/>.

4.2. Ponadto wieloletnie ograniczenie nowo przybyłych do obszaru pomocy humanitarnej, bez dostępu do kształcenia, szkolenia zawodowego i możliwości uzyskania dochodów, utrudnia rozwój ich kapitału ludzkiego i zmniejsza ich zdolność pozytywnego udziału w gospodarce i społeczeństwie kraju ich przyjmującego⁽¹³⁾. Podążając tym tokiem myślenia, Komitet podkreślił ostatnio decydującą rolę przedsiębiorstw gospodarki społecznej w zapobieganiu radykalizmowi i promowaniu wspólnych wartości, pokoju i braku przemocy⁽¹⁴⁾.

4.3. Komitet ma nadzieję, że podczas debaty poruszona zostanie potrzeba sprawdzenia skuteczności obecnych mechanizmów umożliwiających składanie wniosku o wjazd przez obywateli państw trzecich w celu osiedlenia się na terytorium Unii Europejskiej w związku z podjęciem pracy.

4.4. Jednocześnie kluczowe znaczenie ma to, by Unia Europejska zajęła się kwestią migracji, poczynawszy od przyczyn przemieszczania się osób: ubóstwa, konfliktów, dyskryminacji i zmiany klimatu. Wymaga to odnowionego zaangażowania ze strony Unii Europejskiej w dziedzinie dyplomacji i współpracy międzynarodowej na rzecz rozwoju.

4.5. Choć zastosowanie systemu niebieskiej karty było raczej ograniczone, jego przegląd może również stanowić odpowiedź na wymóg stworzenia nowych możliwości prawnych wjazdu na terytorium Unii Europejskiej. Komitet przypomniał w rzeczywistości, że konieczna jest europejska strategia przyciągająca siłę roboczą spoza Europy w celu zagwarantowania wzrostu i dobrobytu w Unii Europejskiej. Należy przy tym uwzględnić skutki migracji w krajach pochodzenia imigrantów, które trzeba wspierać nie tylko w ramach rozwoju ich systemów kształcenia, lecz również w ramach całościowo pojętego dalszego rozwoju⁽¹⁵⁾. Komitet proponuje rozważenie poszerzenia zakresu potencjalnych beneficjentów niebieskiej karty, zwłaszcza z uwzględnieniem tych osób, które zamierzają rozpocząć działalność gospodarczą, oraz zadbanie o to, by zwrócono uwagę na przedsiębiorczość społeczną.

4.6. W wielu wypadkach społeczeństwo obywatelskie zmobilizowało się do promowania legalnych i przejrzystych ścieżek we współpracy z instytucjami szczebla lokalnego, krajowego i międzynarodowego, wysyłając zachęcające sygnały. Projekt korytarzy humanitarnych realizowany we Włoszech przez Wspólnotę św. Idziego, Federację Kościołów Ewangelickich we Włoszech, organ reprezentujący Kościół Ewangelicki Waldensów i Metodystów oraz rząd włoski jest istotnym przykładem działań pilotażowych. W ten sposób w okresie od lutego 2016 r. do dzisiaj umożliwiono ponad tysiącowi osób ubieganie się o ochronę międzynarodową i uzyskanie pomocy w rozpatrywaniu wniosków przed wyruszeniem w podróż do kraju UE⁽¹⁶⁾.

4.7. Wskazane jest, by opracowując przyszłą politykę imigracyjną, zwrócić uwagę na wspomniane działania pilotażowe. Szczególnie stosowna byłaby ściślejsza koordynacja między instytucjami międzynarodowymi, z jednej strony w zakresie stałego zarządzania tymi sposobami wjazdu do UE, a z drugiej strony w celu uniknięcia dyskryminacji między nielicznymi wybrańcami, którzy mogą skorzystać z korytarzy humanitarnych i intensywnej ochrony również na etapach następujących po przyjęciu, a wieloma wykluczonymi, którzy padają ofiarą handlarzy ludźmi i odbywają nielegalną podróż.

4.8. Rola przedsiębiorstw gospodarki społecznej ma decydujące znaczenie dla włączenia społecznego i integracji na rynku pracy i uwalnia potencjał migrantów, którzy w większości przypadków decydują się opuścić swój kraj pochodzenia właśnie w celu poszukiwania warunków do lepszego życia i możliwości pracy.

4.9. W wielu wypadkach uznano istotną rolę migrantów w Unii Europejskiej, opowiadając się na przykład za zwiększeniem ich kreatywności oraz zdolności innowacji. Osiągnięcie tego celu przyczynia się do tworzenia miejsc pracy, lecz również zwiększa umiędzynarodowienie sektorów produkcji oraz sprzyja nawiązywaniu kontaktów, między innymi handlowych, z krajami pochodzenia migrantów⁽¹⁷⁾. Zatem zwiększenie zdolności europejskiej tkanki społecznej i gospodarczej do włączenia migrantów ma zasadnicze znaczenie dla poprawy skuteczności polityki europejskiej na rzecz MŚP, zwłaszcza w odniesieniu do stawienia czoła coraz bardziej zglobalizowanym rynkom, co podkreślono w opinii EKES-u na ten temat⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ UNHCR, *Framework for durable solutions for refugees and persons of concern*, maj 2003 r., Genewa.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 129 z 11.4.2018, s. 11.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 75 z 10.3.2017, s. 75.

⁽¹⁶⁾ <http://www.santegidio.org/pageID/11676/Corridoi-umanitari.html>.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 351 z 23.12.2013, s. 16.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 345 z 13.10.2017, s. 15.

4.10. W wielu wypadkach przedsiębiorstwa gospodarki społecznej odegrały istotną rolę w uznaniu pozytywnej roli gospodarczej i społecznej migrantów; gdyż tworzą wysokiej jakości miejsca pracy zarówno w pracochłonnych sektorach, jak w obszarach innowacji technologicznych i cyfryzacji. Do najważniejszych działań należą z pewnością te realizowane w zakresie opieki nad osobami, gwarantowania dostępu do usług społecznych, usług opieki nad dziećmi i – ogólnie rzecz biorąc – pomocy dla osób niesamodzielnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. W wielu przypadkach w sektorach tych jest więcej pracowników pochodzących z krajów trzecich.

4.11. Niemniej w niektórych sektorach, takich jak sektor pomocy, praca niewykwalifikowana w rolnictwie, budownictwo i usługi gastronomiczne, istnieje wiele stref nielegalnego zatrudnienia. Właśnie dlatego istotne jest promowanie obecności przedsiębiorstw gospodarki społecznej, które dowiodły, że mogą sprawować istotną funkcję sprzyjającą włączeniu społecznemu i uregulowaniu umów o pracę, doceniając rolę migrantów i gwarantując prawa pracowników w tych sektorach zgodnie z polityką europejską w tym zakresie oraz przeciwdziałając nadużywaniu statusu osoby samozatrudnionej⁽¹⁹⁾.

4.12. W sektorze opieki domowej, w którym przede wszystkim kobiety zatrudniane są bezpośrednio przez rodzinę, często dochodzi do sytuacji, która uniemożliwia rozwój zawodowy. Niedawne badanie dotyczące uwarunkowań przedsiębiorczości kobiet migrujących wykazało, że nieuznanie ich kompetencji jest jednym z czynników zachęcających je do samozatrudnienia⁽²⁰⁾. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej w tych sektorach mogą odgrywać istotną rolę w legalizacji pracy i zwiększaniu możliwości rozwoju migrantów, jeżeli uzyskają wsparcie w postaci odpowiednich polityk publicznych.

4.13. Wiele przedsiębiorstw gospodarki społecznej, które zajmują się integracją na rynku pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, działa w sektorach należących do tzw. gospodarki o obiegu zamkniętym: zbieranie i zróżnicowane przetwarzanie odpadów, odzyskiwanie i ponowne wykorzystywanie materiałów, rolnictwo społeczne oraz pielęgnacja zieleni publicznej. Te sektory są istotną strefą zatrudnienia, a metody działania przedsiębiorstw zapewniających integrację na rynku pracy wydają się szczególnie skuteczne również z punktu widzenia integracji migrantów poprzez zatrudnienie.

4.14. Zatrudnienie migrantów w wielu wypadkach pozwala odwrócić procesy wykluczenia społecznego i zubożenia kulturowego w UE, przyczyniając się do odrodzenia tradycyjnych zawodów i rzemiosła w miejscach, w których wymiana pokoleniowa jest utrudniona⁽²¹⁾. Migranci zakładają bowiem wiele przedsiębiorstw rzemieślniczych i małych przedsiębiorstw handlowych.

4.15. W ramach projektów zakwaterowania dla migrantów wiele organizacji gospodarki społecznej propaguje umowy z instytucjami centralnymi i administracją lokalną w celu przezwyciężenia problemów powstałych w systemie i wsparcia rozmieszczenia nowo przybyłych na terytorium, wprowadzając koncepcję zdecentralizowanego przyjmowania migrantów w celu ułatwienia sprawiedliwych mechanizmów przejścia przez społeczność lokalną⁽²²⁾.

4.16. W ramach tych projektów położono nacisk na uruchomienie procesów włączenia społecznego migrantów, zapewniając kursy językowe, procedury oceny kompetencji oraz kursy szkolenia zawodowego. W ten sposób wspiera się mechanizmy uznawania nowo przybyłych na terytorium, wprowadzając koncepcję zdecentralizowanego przyjmowania migrantów w celu zwiększenia możliwości zatrudnienia nowo przybyłych.

4.17. Niektóre z tych doświadczeń w zakresie zdecentralizowanego przyjmowania migrantów przyczyniają się do ponownego zaludnienia obszarów zmarginalizowanych, przede wszystkim na obszarach górskich, gdzie obecność migrantów przyczynia się do utrzymania działalności gospodarczej i usługowej (począwszy od szkół), ograniczając ryzyko wyludnienia. W każdym razie, by zagwarantować powodzenie tych działań, musi im towarzyszyć polityka zatrudnienia oraz polityka mieszkaniowa.

⁽¹⁹⁾ Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie utworzenia europejskiej platformy na rzecz usprawnienia współpracy w zakresie zapobiegania pracy nierejestrowanej i zniechęcania do niej, COM(2014) 221 final; Dz.U. C 161 z 6.6.2013, s. 14; Dz.U. C 125 z 21.4.2017, s. 1.

⁽²⁰⁾ M. Corsi, M. De Angelis, M. Frigeri, wstępna wersja rozprawy pt. *The determinants of entrepreneurship for migrants in Italy. Do Italian migrants become entrepreneurs by „opportunity” or through „necessity”?* Zob. również MOP, „Cooperating out of isolation: domestic workers' cooperatives”, *Cooperatives and the world of work*, nr 2.

⁽²¹⁾ Dz.U. C 351 z 15.11.2012, s. 16.

⁽²²⁾ <http://www.interno.gov.it/it/notizie/carta-buona-accoglienza-nuovo-modello-integrazione>.

4.18. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mogą na takich obszarach służyć za sieć łączącą z tradycyjną przedsiębiorczością, umożliwiając migrantom włączenie się w świat pracy za pomocą specjalnie stworzonych form szkolenia i praktyki zawodowej⁽²³⁾.

4.19. Model stworzony w tym zakresie przez spółdzielnie jest z pewnością najczęstszym przedmiotem badań, w ramach których szczególnie dogłębnie przeanalizowano ich rolę wobec migrantów. W przedsiębiorstwach gospodarki społecznej uczestnictwo ma duże znaczenie dla bezpieczeństwa i ochrony na etapie zakładania działalności gospodarczej, gdyż pomaga wyjść z gospodarki nieformalnej i nielegalnego zatrudnienia.

4.20. W ramach specjalnej analizy przeprowadzonej przez Międzynarodową Organizację Pracy wskazano obszary, w których działalność spółdzielni wpływa pozytywnie na włączenie społeczne migrantów i uchodźców: integracja zawodowa, opieka i pomoc, kształcenie i szkolenie, wsparcie w życiu codziennym i samodzielności, dostęp do rynku, dostęp do finansowania, pomoc prawna i psychologiczna, pomoc w zaspokojeniu podstawowych potrzeb⁽²⁴⁾.

4.21. W pierwszym i drugim europejskim dniu przedsiębiorstw gospodarki społecznej, zorganizowanym przez Komitet w 2016 i 2017 r., przedstawione studia przypadku wykazały zainteresowanie kwestią migrantów⁽²⁵⁾ i dotyczyły uruchomienia ścieżek kształcenia zawodowego oraz integracji w miejscu pracy, zwłaszcza dla kobiet migrujących.

4.22. Komisja Europejska również uznała znaczenie przedsiębiorstw społecznych dla zmierzenia się z wyzwaniem migracji, poświęcając konkurs innowacji społecznej 2016 idei przyjmowania i integracji uchodźców⁽²⁶⁾. Komitet ma nadzieję, że Komisja będzie wraz z upływem czasu nadal interesować się inicjatywami dotyczącymi migracji i że staną się one kwestią priorytetową w planowaniu polityki UE.

4.23. Oprócz takich sfer jak włączenie w rynek pracy, kształcenie, szkolenie i pomoc wiele przedsiębiorstw gospodarki społecznej działa również w dziedzinie projektów umożliwiających dostęp do mieszkań wielu migrantom, zwłaszcza uchodźcom i osobom ubiegającym się o azyl. Ten model zarządzania nieruchomościami przez przedsiębiorstwa gospodarki społecznej osiągnął dużą skalę gospodarczą w takich krajach jak Włochy, w których tysiące lokali mieszkaniowych przeznaczono na projekty włączenia społecznego, które często służą również rewitalizacji dzielnic lub obszarów zmarginalizowanych.

4.24. Wreszcie przedsiębiorstwa gospodarki społecznej oraz całe społeczeństwo obywatelskie odgrywają decydującą rolę w dostępie do opieki i usług zdrowotnych, znacznie ułatwiając korzystanie z leczenia. Komitet zwraca się, by państwa członkowskie zagwarantowały pełny dostęp do systemów opieki zdrowotnej i usług socjalnych dla migrantów bez dyskryminacji z powodu ich statusu.

5. Dodatkowe uwagi stałej grupy analitycznej ds. przedsiębiorstw gospodarki społecznej EKES-u

5.1. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej mają szczególną skłonność do działania w sektorach opieki, zarządzania dobrami kulturalnymi i przyrodniczymi, gospodarki dzielenia się i gospodarki o obiegu zamkniętym, jak i szczególną wrażliwość w tym zakresie. Mogą one być wartościowym sojusznikiem w promowaniu polityki transformacji ekologicznej europejskiego modelu rozwoju, znajdując w tych obszarach działalności istotną strefę nowego zatrudnienia.

5.2. Przedsiębiorstwa gospodarki społecznej wspierają skłonność indywidualnych osób do przedsiębiorczości i ich dostęp do działalności gospodarczej niezależnie od tego, czy dysponują one kapitałem początkowym na podjęcie działalności. Dotyczy to szczególnie przedsiębiorstw spółdzielczych, w związku z czym przydatne i istotne byłoby włączenie programów promujących przedsiębiorstwa gospodarki społecznej do programów współpracy na rzecz rozwoju realizowanych przez Unię Europejską w krajach rozwijających się.

⁽²³⁾ Sprawozdania wewnętrzne, konsorcjum Veneto Insieme. Więcej informacji można znaleźć na stronie: <http://venetoinsieme.it/>.

⁽²⁴⁾ Przegląd literatury *Cooperatives and Refugees*, MOP, 2016 r. (nieopublikowany).

⁽²⁵⁾ Zwłaszcza edycja projektu „Okus Doma” w 2016 r. oraz projekt „Solidarity Salt” w 2017 r. (zob. również <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/2nd-european-day-social-economy-enterprises>).

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/growth/content/4-social-innovators-win-%E2%82%AC200000-2016-european-social-innovation-competition-0_en, zob. także <http://eusic-2016.challenges.org/how-is-europe-supporting-the-integration-of-refugees-and-migrants/>.

5.3. W świetle dowodów świadczących o wartości przedsiębiorstw gospodarki społecznej dla integracji w miejscu pracy i włączenia społecznego migrantów państwa członkowskie powinny zostać zachęcane do ustanowienia zachęt do zatrudnienia, z których mogłyby korzystać przedsiębiorstwa gospodarki społecznej zapewniające integrację w miejscu pracy. Zachęty te mogłyby zachować ważność przez dwa lata od czasu uznania statusu osoby korzystającej z ochrony międzynarodowej.

5.4. Konieczne jest wreszcie odnotowanie, że w nadchodzących latach z pewnością wzrośnie liczba migrantów przemieszczających się z powodu poważnych konsekwencji zmiany klimatu, która wywołuje nasilenie się zjawiska pustynnienia, głodu i klęsk żywiołowych. Zjawisko to spowoduje, że niezbędne stanie się zrewidowanie sztucznego i dyskryminującego podziału na uchodźców, osoby ubiegające się o azyl i migrantów ekonomicznych, przynajmniej w tych przypadkach, w których migranci uchodzą przed głodem i klęskami żywiołowymi.

5.5. Dlatego też konieczne jest kontynuowanie działań na rzecz promowania zrównoważonego rozwoju i transformacji ekologicznej, która może mieć również pozytywny wpływ na gospodarkę, wykorzystując optymalnie wkład przedsiębiorstw gospodarki społecznej we wspieranie wzrostu, włączenia społecznego i dobrobytu, o czym mowa w ostatnich opiniach Komitetu⁽²⁷⁾.

Bruksela, dnia 23 maja 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽²⁷⁾ Opinia „Wspieranie działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu”, Dz.U. C 227 z 28.6.2018, s. 35, oraz opinia „Nowe zrównoważone modele biznesowe”, Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 57.